

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA**

Ústav dějin křesťanského umění
Dějiny křesťanského umění / Umění 19. a 20. století

Bronislava Kuzica Rokytová

**HANNES BECKMANN (1909–1977)
DESAVA – PRAHA – NEW YORK**

**HANNES BECKMANN (1909–1977)
DESSAU – PRAGUE – NEW YORK**

autoreferát disertační práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Rakušanová, PhD.

Praha 2017

I. ÚVOD

Disertační práce se zabývá životem a dílem umělce Hannese Beckmanna |1909–1977|. Úděl tohoto malíře, fotografa, scénografa, pedagoga, ale také teoretika zmíněných uměleckých oborů, je spojen s Československem, kde prožil téměř patnáct let. O jeho nejen zdejšímu působení se toho doposud mnoho nevědělo. Beckmann se narodil 8. října 1909 ve Stuttgartu. V letech 1928 až 1932 studoval na Bauhausu v Desavě u Vasilije Kandinského, Paula Klea nebo Josefa Alberse. Posléze se zaměřil na fotografii, když se stal hospitantem u Waltera Peterhansa, představitele „nové věčnosti“, a následně absolvoval fotografické kurzy ve Vídni. V roce 1934 emigroval z politických důvodů do Československa. Zařadil se tím mezi uprchlíky před nacismem, jejichž život se musel přizpůsobovat proměnlivému diktátu státních úřadů, ovlivňovaných silicím tlakem sousedního Německa.

Jak bude prokázáno, Beckmannova česká léta nebyla zcela typickým intermezem v životě emigranta. Vzhledem k předchozímu výzkumu věnovanému umělecké emigraci v Československu, je možné úvodem konstatovat, že Hannes Beckmann byl jednou z nepozoruhodnějších osobností, které u nás vedle Oskara Kokoschky, Johna Heartfielda nebo Josefa Jusztusze (Berta) jistou dobu pobývali. Přestože Beckmann musel jako většina z emigrantů dodržovat státní nařízení pro uprchlíky nebo musel být finančně podporován rodinou své ženy Matylidy, která byla českého původu, stále nekompromisně pracoval. Jeho tvorba prokáže, že přes veškeré obtíže, kdy nezávisle na své vůli, opakovaně prožíval metamorfózy z německého na československého občana a zpět, a kdy se mu příliš nedařilo prosadit v českých uměleckých kruzích, vytvořil obdivuhodné dílo s jasným názorem, zaměřené na geometrickou a organickou abstrakci i surrealismus. Později ve Spojených státech amerických, kam se mu podařilo odejít s rodinou až tři roky po ukončení druhé světové války, vykrytalizovaly z „bauhauského, a pražského“ období jeho pozdní, dnes ceněné práce, zařazované zejména k čisté abstrakci či op-artu.

II. CÍLE VÝZKUMU

Cílem disertační práce je představit výjimečnou osobnost, jednoho z emigrantů, umělce Hannese Beckmanna. Doposud byl opomíjeným absolventem Bauhausu a zcela neznámým uprchlíkem před nacismem do Československa, který byl doceněn až po odchodu do USA, kde se zprvu stal ředitelem oddělení fotografie Gugenheimova muzea v New Yorku, později vyučoval na zdejší Cooper Union school až se stal profesorem umění na Dartmouth college v Hanoveru. Jeho dílo, zahrnující malby, fotografie, scénografické návrhy, minimalistické plastiky a také teoretické práce, nebylo žádnou natož samostatnou publikací zhodnoceno.

Téma od počátku vykazovalo známky mezinárodního dosahu a to nejen umělcovými mezioborovými přesahy nebo osobní zkušeností s emigrací. Především Beckmanova osobní korespondence s takovými osobnostmi jako byli Vasilij Kandinskij, Josef Albers, Raoul Hausmann, Hilla Rebay nebo Johannes Urzidil, objasňuje, že byl v těchto kruzích považován za významného autora, jehož tvorba a myšlenky se však v Evropě staly kvůli historickým souvislostem takřka neznámými. Disertace se proto pokouší rekonstruovat Beckmannovo zejména evropské období – Desavu, Vídeň a Prahu, například na základě dochovaných dobových materiálů a korespondence. Zhodnotí umělecké i teoretické vlivy, zvláště pak pedagogiky Bauhausu a tvarové psychologie, zprostředkované umělcovým prostřednictvím československému prostředí. Záměrem je upozornit a docenit východiska v Beckmannově práci, která zřetelně ovlivnila jeho americkou tvorbu.

Disertace navazuje na předchozí výzkum autorky, který se zabýval životem a uměleckým dílem autorů na úteku. Většina z nich zastávala svobodomyšlné, demokratické principy a v tomto duchu nebyl jejich útěk rezignovaným, ale bytostně angažovaným. Cílem disertační práce je napravit náš dluh vůči osobnostem, jako Hannese Beckmanna, na nichž se často podle poválečné zásady „lex talionis“ bolestně podepisovala naše národní historie. Umělečtí emigranti se k vlastním prožitým zkušenostem totiž často vůbec nevraceli. Nedokázali o nich hovořit, minulost byla příliš bolestivá, temná a také o ní dlouho nechtěl nikdo ani slyšet. Hlavní intencí proto není jen zařadit dílo Hannese Beckmanna do umělecko-historického vývoje, ale také upozornit na dějinné události z jeho života, které nyní nabývají na aktuálnosti, a z nichž by bylo dobré se poučit. Disertace bude v neposlední řadě zhodnocena obsáhlou obrazovou publikací v české a anglické verzi vydané koncem roku 2017.

III. POUŽITÁ METODIKA

Výzkum se z počátku potýkal s nedostatkem jakékoli literatury, která by se životu a dílu Hannese Beckmanna významněji věnovala. Vzhledem k její naprosté absenci o umělcově životě v Československu vychází výzkum především z původních archivních materiálů uložených například v Národním archivu v Praze, Archivu bezpečnostních složek v Praze, Archivu Hlavního města Prahy nebo Státním oblastním archivu v Litoměřicích. Přestože se také nabízela hypotetická možnost uchování Beckmannových malířských nebo fotografických děl v některých českých galerijních a muzejních fondech nebo soukromých sbírkách, nepodařilo se nic objevit. Existují však katalogy ke společným nebo vlastním výstavám ve Spojených státech amerických, kde byla tvorba Hannese Beckmanna prezentována. Soupis všech výstav s odkazy na katalogy a vybranou dokumentaci je zveřejněn v kapitole Výstavy, články a recenze. Dále byly vyhledány stovky výtvarných děl, osobních dokumentů a jiných archiválií v zahraničních institucích a soukromých sbírkách. Katalog výtvarných děl umělce představuje prostřednictvím autorských dokumentačních fotografií také Beckmannovy neznámé práce. Především umělcova osobní korespondence s předními osobnostmi zejména moderního umění naznačuje, že byl v těchto kruzích považován za významného autora. V rámci disertace bylo možné, díky finanční podpoře projektu Grantovou agenturou České republiky, vytvořit obsáhlou přílohu, složenou nejen z této vybrané korespondence, ale i z Beckmannových teoretických textů dosud nikde, nebo nikdy česky či anglicky publikovaných. Vše doplňují vysvětlující komentáře, konkrétní údaje a odkazy nebo biografické informace. Dokumenty objasňují soudobé problémy a okolnosti ovlivňující tvůrčí prostředí v Evropě i Spojených státech amerických ve třicátých až sedmdesátých letech 20. století.

IV. OBSAH A STRUKTURA DISERTAČNÍ PRÁCE

Úvod

Osobní roviny

1. K věci

1.1. Současný stav poznání

1.2. Terminologické a editorské poznámky

2. Historické souvislosti výtvarného umění

2.1. Světový vývoj ovlivňující mezilidské postoje a kulturu

2.2. Hledání „židovského“ umění – nechtěná podpora antisemitismu

2.3. Bauhaus příkladem zvrhlosti

2.4. Česko-německé vztahy zatížené minulostí

2.5. Od oportunistické politiky mnichovského diktátu k definici války

2.6. Relativní vítězové budují dějiny

Hannes Beckmann (1909–1977)

3. Desava

3.1. Hannes Beckmann a Bauhaus

3.2. Emigrantovy bauhauské reminiscence

4. Praha

4.1. Pražské intermezzo Hannese Beckmanna

5. New York

5.1. Československý občan v New Yorku

Závěr

6. Životopisný přehled

7. Autorské teoretické texty

8. Katalog děl

9. Výstavy, články a recenze

10. Výběr z korespondence

Obrazová příloha

Seznam použitých zkratk

Archivní fondy a bibliografie

V. TEORETICKÝ A PRAKTICKÝ PŘÍNOS DISERTAČNÍ PRÁCE

Disertační práce se pokusila docenit osobnost a tvorbu výjimečného, přesto dlouho opomíjeného umělce německého původu, Hannese Beckmanna [1909–1977], jehož tvorba a myšlenky se v Evropě staly kvůli historickým konsekvencím takřka neznámé.

Disertace se zprve zaměřila na Beckmannovo studium na Bauhausu v Desavě, kde ho celoživotně ovlivnily výrazné osobnosti moderního umění 20. století. Zmíněny byly teorie tvarové psychologie, které podněcovaly k novému způsobu poznávání světa vyjadřovanému řečí tvarů a Beckmannovy napomáhaly k dosahování sugestivní prostorové hloubky děl. Jednotlivé podkapitoly se zabývaly všemi obory, jimž se Beckmann v té době věnoval, malířství, scénografické i fotografické tvorbě.

Důsledky Beckmannovy pozdější emigrace do Československa, kde žil v letech 1933 až 1948, zasahující do jeho práce vytvořené především v Praze nebo jejím okolí, nebylo možné odpovědně interpretovat především bez hledání těchto bauhauských východisek a také vlivu klasického fotografického vzdělání z Grafického učebního a výzkumného ústavu (Grapische Lehr und Versuchsanstalt) ve Vídni. Druhá část kapitoly o Desavě a úvod do kapitoly o Praze pojednaly mimo jiné o reminiscencích Bauhausu na základě vzájemných komparací děl z těchto období.

V roce 1934 se Hannes Beckmann stal jedním z uprchlíků před nacismem do Československa. V „pražské“ kapitole se proto disertace soustředila na rozpory v jeho životě, dané politickým diktátem a nacionálními předsudky, jež významně ovlivňovaly jeho tvorbu. Dokazuje to na jedné straně Beckmannova návštěva Vasilije Kandinského v Paříži i jejich společná korespondence, která trvala do roku 1939. S dalšími českými umělci byl v roce 1936 zastoupen na *I. výstavě nesdružených umělců* v S.V.U. Mánes v Praze. Publikoval také teoretické texty věnované fotografii nebo scénografii v pražských německých periodících. Na druhé straně byl však vícekrát zatčen a vyslýchán pro podezřelou činnost, za niž bylo považováno jeho fotografování. Nepodařilo se mu včas odejít z okupovaného Československa a tak byl na konci války zadržován v trestním táboře pro „versiebt Arier“. Tehdy se pro Beckmanna stalo jeho umění útočištěm před veškerými osobními problémy až tragédiemi. Za všech okolností vždy intenzivně pracoval, experimentoval a hledal nové cesty svého vyjádření, přestože se často jednalo pouze o užitou tvorbu, která zajišťovala jeho rodině skromný život. Všechna tato zdánlivá omezení nakonec vyzněla ve prospěch Beckmannovi nezávislosti ve výtvarném projevu a vyvrcholila jeho výstavou ještě jako československého občana,

v Museu of Non-Objective Painting v New Yorku, kam se mu podařilo odjet v roce 1948.

V disertační práci se podařilo vytvořit obsáhlou přílohu, složenou nejen z vybrané korespondence s takovými osobnostmi jako Vasilij Kandinskij, Lily Klee, Johannes Urzidil, Hilla Rebay a Josef Albers, ale i z Beckmannových teoretických textů dosud nikde, nebo nikdy česky či anglicky publikovaných. Vše bylo doplněno o vysvětlující komentáře, konkrétní údaje a odkazy nebo biografické informace. Dokumenty objasňují soudobé problémy a okolnosti ovlivňující tvůrčí prostředí v Evropě i Spojených státech amerických ve třicátých až sedmdesátých letech 20. století. Soupis všech výstav s odkazy na katalogy a vybranou dokumentaci byl zveřejněn v kapitole Výstavy, články a recenze. Katalog výtvarných děl umělce, který je členěn podle lokalit, oborů a datací, představuje prostřednictvím autorských dokumentačních fotografií také Beckmannovy neznámé práce.

Souhrnem disertace osvětluje, zda a jakým způsobem se v Beckmannově díle projevil jeho osud uprchlíka do zmíněných kulturně, sociálně i ekonomicky odlišných oblastí. Zatímco kapitola o Desavě vyzněla v Beckmannově životě jako jasné světlo jeho budoucího uměleckého vývoje, pražské období se stalo potemnělým časem, který narušil toto směřování stejně jako Beckmannův optimismus. Přesto se umělci podařilo všechny své zkušenosti zhodnotit již v New Yorku tak, že v závěru života došel zaslouženého uznání.

VI. SEZNAM PUBLIKACÍ DOKTORANDA

MONOGRAFIE

Bronislava ROKYTOVÁ: Dost tichého šepotu. Exilová výtvarná scéna v Československu (1933–1939). Praha: Památník národního písemnictví 2013, 216 s. ISBN 978-80-87376-10-2

KAPITOLA V KNIZE

Bronislava ROKYTOVÁ: Na periferii umění. Motiv Sudet z pohledu ikonografické interpretace. In: Anna a Ivo HABÁNOVI: Ztracená generace? Německočeští výtvarní umělci 1. poloviny 20. století mezi Prahou, Vídní, Mnichovem a Drážďany. Liberec: Technická univerzita v Liberci 2013, 86–97. ISBN 978-80-7494-025-5

ČLÁNEK V ODBORNÉM PERIODIKU / ČASOPISE

Bronislava ROKYTOVÁ: Prag intermezzo of maler and photograph Hannes Beckmann (1934–1948): Dessau – Prag – New York. In: Umění LXII /1, 2014, 17–35. ISSN 0049 5123, ISSN 1804 6509 (online)

Bronislava ROKYTOVÁ: „Lieber Herr Beckmann...“ From Wassily Kandinsky’s letters to Hannes Beckmann to Prague (1934–1939). In: Umění LXII /1, 2014, 55–65. ISSN 0049 5123, ISSN 1804 6509 (online)

Bronislava ROKYTOVÁ: Umění na dvou frontách. Antinacistická scéna v Československu 1933–1939. In: Dějiny a současnost XXXIV/10, Praha 2012, 36–39

STAŤ VE SBORNÍKU / KOLEKTIVNÍ PRÁCI

Bronislava ROKYTOVÁ: Spring Awakening. Avant-garde Art as Asylum for Refugees from Totalitarian Ideologies (Czechoslovakia, 1934–1939). In: 3RD International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts, Arts. Performing Arts, Architecture and Design III/1, book 4, Viena: SGEM 2016, 67–74. ISBN 978-619-7105-53-7, ISSN 2367-5659

Bronislava ROKYTOVÁ: Jasný firmament chlapecké duše coby azyl. Přátelství i odborná spolupráce Johannese Urzidila a Hannese Beckmanna. In: Literární archiv XLVIII/1, 2016, 268–289. ISBN 978-80-87376-26-3, ISSN 0231-5904

Bronislava ROKYTOVÁ: Tanec mezi vejci – memento mocnostem. Mnichovský impuls ve výtvarném umění (1938–1945). In: Literární archiv XLVII/1, 2015, 101–115. ISBN 978-80-87376-26-3, ISSN 0231-5904

Bronislava ROKYTOVÁ: Dost tichého šepotu! Odpověď umělecké emigrace v Československu nastupujícímu nacismu. In: Mezery v historii. Cheb: GAVU 2012, 43–49. ISBN 978-80-87395-06-6

KATALOG VÝSTAVY

Bronislava ROKYTOVÁ: Oskar Kokoschka a umělecká emigrace v Československu. In: Agnes TIEZE / Bronislava ROKYTOVÁ (eds.): Oskar Kokoschka a pražská kulturní scéna. Katalog výstavy Národní galerie v Praze a Kunstforum Osdeutsche Galerie Regensburg, 20. 2. 2015 – 28. 6. 2015, Praha 2015, 109–113 a katalogová hesla: 124, 134, 138, 140, 142, 144. ISBN 978-80-7035-574-9

Bronislava ROKYTOVÁ: Oskar Kokoschka and the Artistic Emigration in Czechoslovakia. In: Agnes TIEZE / Bronislava ROKYTOVÁ (eds.): Oskar Kokoschka and the Prague Cultural Scene. Katalog výstavy Národní galerie v Praze a Kunstforum Osdeutsche Galerie Regensburg, 20. 2. 2015 – 28. 6. 2015, Praha 2015, 109–113 a katalogová hesla: 124, 134, 138, 140, 142, 144. ISBN 978-80-7035-575-6 (angl. jazyková mutace op. cit.)

Bronislava ROKYTOVÁ: Oskar Kokoschka und die Künstleremigration in der Tschechoslowakei. In: Agnes TIEZE (ed.): Oskar Kokoschka und die Prager Kulturszene. Katalog výstavy Kunstforum Osdeutsche Galerie Regensburg, 27. 9. 2014 – 11. 1. 2015, Regensburg 2014, 109–113. ISBN 978-3-89188-129-3

OSTATNÍ

Bronislava ROKYTOVÁ: „...*kaluž se stane atlantským oceánem, popel z cigarety horou, ...*” Relativita optického vnímání „všedního” ve fotografické tvorbě Hannese Beckmanna. In: Opuscula historiae artium XVII/1, 2018 (recenzní řízení)

Bronislava ROKYTOVÁ: Unikátní exlibris v díle Josefa Váchala. Z fondů umělecké sbírky Památníku národního písemnictví. In: Literární archiv XLIX/1, 2017 (v tisku)

Bronislava ROKYTOVÁ: Motiv Prahy v díle Oskara Kokoschky a Martina Šárovice. In: Bronislava ROKYTOVÁ / Petr ŠTĚPÁN (eds.): Martin Šárovec. Ars Pragensia. Katalog výstavy Galerie MIRO, kostel sv. Rocha v Praze, prosinec 2015, Praha 2015, nepag. ISBN 978-80-87700-13-6

Bronislava ROKYTOVÁ / Miroslav KLIVAR (eds.): Milan Kuzica. Paměť emocí. Praha 2015, nepag. ISBN 978-80-2608808-8

Bronislava ROKYTOVÁ / Milan KUZICA / Jakub VIŠEK (eds.): Výtvarný koncept štěpnice zámeckého parku v Dolních Počernicích. Katalog výstavy MÚ Praha-Dolní Počernice, 3. 10. 2015, Praha 2015, nepag.

Bronislava ROKYTOVÁ (ed.): Véra v hloubi naší paměti. Sochařský park: Václav Fiala, Zdenek Hůla, Jiří Kačer, Milan Kuzica, Pavel Opočenský, Jasan Zoubek. Katalog výstavy Star Group, Kejhův park v Praze Chabrech, 2013–2015, Praha 2013, nepag. ISBN 978-80-260-4260-0

Bronislava ROKYTOVÁ: Gabriela Dubská-Finkesová: Kde nelétali motýli. In Chrudimský zpravodaj XV/ kvě-ten, Chrudim 2012, 8

VII. POUŽITÉ PRAMENY, LITERATURA A DALŠÍ ODBORNÉ ZDROJE

ARCHIVNÍ FONDY

Bauhaus-Archiv museum für gestaltung, Berlín, Německo:

BECKMANN BH-A/a — Hannes BECKMANN: Werkmanuskripte (BH-A, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Složka 1)

BECKMANN BH-Archiv/b — Hannes BECKMANN: Brief / Persönliche Unterlagen (BH-A, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Složka 2)

BECKMANN BH-Archiv/c — Hannes BECKMANN: Druckschriften (BH-A, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Složka 3)

BECKMANN BH-Archiv/d — Hannes BECKMANN: Druckschriften (BH-A, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Složka 4)

Stiftung Bauhaus Dessau, Desava, Německo:

BECKMANN-SBH — Hannes BECKMANN: Korrespondenzen (SBH, Sammlungsarchiv, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 2-D-1947-04-30 (30. 4. 1947, Text HB, Unterrichtsmethode der freien Malklasse am Bauhaus Dessau, Nachlass Püschel, Konrad), Sign. 2-K-1947-04-28 (28. 4. 1947, Brief Meyer, Hannes)

Centre Pompidou, Bibliothèque Kandinsky, Paříž, Francie:

BECKMANN/KANDINSKY CP-BK — Beckmann, Hannes et Mathy: lettres, texte (1934-1938) (CP-BK, Bibliothèque Kandinsky, Fond: Vassily Kandinsky, Correspondence, Sign. VK93)

David Hall Fine Art LLC, Wellesley, Massachusetts, USA:

BECKMANN DHFA-Archiv — Hannes BECKMANN: archival materials (DHFA-Archiv, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977)

The Getty Research Institute, Los Angeles, Kalifornie, USA:

ALBERS GRI/a — Letters received: Josef ALBERS (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 5)

ALBERS GRI/b — Photographs of Josef ALBERS (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 27)

BECKMANN GRI — Manuscript writings: Hannes BECKMANN (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 17)

BÜRGI GRI — Letters received: Rolf BÜRGI (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 16)

HAUSMANN GRI/a — Raoul HAUSMANN: Theorie und Instrumentarium des Optofons (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 18)

- HAUSMANN GRI/b — Raoul HAUSMANN: Kunst als Vorrecht (1937) (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 19
- HAUSMANN GRI/d — Raoul HAUSMANN (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 20
- HAUSMANN GRI/e — Raoul HAUSMANN: wie und was sieht der mensch? (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 21
- HAUSMANN GRI/d — Letters from Raoul HAUSMANN to Elfriede Hausman, Prague, 1937 (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Raoul Hausmann correspondence, 1909–1971, Sign. 850994, Box 1, Složka (Folder) 8
- KANDINSKY GRI — Letters received: Wassily KANDINSKY (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 10
- KLEE GRI/a — Class Paul KLEE: Beckmann's Notebooks I.+II. (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 1
- KLEE GRI/b — Class Paul KLEE: Ink aus pencil drawings (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 2
- KLEE GRI/c — Class Paul KLEE: Drawings (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 3
- KLEE GRI/d — Class Paul KLEE: Diagrams (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 2, Složka (Folder) 4
- KLEE LILY GRI — Letters received: Lily KLEE (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 11
- MEYER GRI — Letters received: Hannes MEYER (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 12
- REBAY GRI/a — Letters received: Hella REBAY (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 14
- REBAY GRI/b — Hella REBAY: If there were more Non-Objective Paintings... (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 22
- URZIDIL GRI/a — Letters received: Johannes URZIDIL (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 15
- URZIDIL GRI/b — Johannes URZIDIL: Der Maler Hannes Beckmann (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 23
- URZIDIL GRI/c — Johannes URZIDIL: Zu Bühnenbildern von Hannes Beckmann (GRI, Research Library, Special collections, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977, Sign. 890163*, Box 1, Složka (Folder) 24

The Josef and Anni Albers Foundation, Bethany, Connecticut, USA:

ALBERS JAAF — Josef a Anni ALBERS (JAAF, Archives, Fond: Hannes Beckmann, 1909–1977)

The Leo Baeck Institute, Center for Jewish History, New York City, New York, USA:

URZIDIL LBI — Hannes Beckmann to Johannes and Gertrude URZIDIL (LBI, Library, Fond: Johannes and Gertrude Urzidil Collection, Subseries 2: Christmas Correspondence 1942–1970, Sign. AR 7110 / MF 474, B 25/3, Box 5, 14, Složka (Folder) 4

The Smithsonian Institution, Archives of American Art, Washington, D.C., Research Center, USA:

SI-AAA — Hannes Beckmann (Fond Hannes Beckmann papers, 1930–1980, deposit box 1751)

The Solomon R. Guggenheim Foundation, New York City, New York, USA:

BECKMANN SRGF/a — BECKMANN, Hannes (restricted), 1953 (SRGF, The Guggenheim Museum Library and Archive, Fond: James Johnson Sweeney records, Series 3. Administration, 1943–1961, Hannes Beckmann, Sign. A0001, Box 226, Složka (Folder) 7

BECKMANN SRGF/b — BECKMANN, Hannes, 1948–1954 (SRGF, The Guggenheim Museum Library and Archive, Fond: H. Harvard Arnason records, Series 2. Administration, 1939–1969, Hannes Beckmann, Sign. A0012, Box 5101, Složka (Folder) 26

EUROPEAN PAINTERS SRGF — EUROPEAN PAINTERS, 1949 (SRGF, The Guggenheim Museum Library and Archive, Fond: Exhibition records, Series 2. Museum of Non-Objective Painting, 1936–1952, Hannes Beckmann, Sign. A0003, Box 1018, Složka (Folder) 7–16

REBAY SRGF/a — Hilla von REBAY Foundation (SRGF, The Guggenheim Museum Library and Archive, Fond: Hilla von Rebay Foundation, Series 2. Administration, 1943–1961, Hannes Beckmann, Sign. M0007, Box 000001, Složka (Folder) 19, Box 000058, Složka (Folder) 1, Box 000086, Složka (Folder) 6–12, 20–21

REBAY SRGF/b — Hilla von REBAY records (SRGF, The Guggenheim Museum Library and Archive, Fond: Hilla von Rebay Records, Series 2. Administration, 1927–1953, Hannes Beckmann, Sign. A0010, Box 3016, Složka (Folder) 3, Box 3078, Složka (Folder) 4, Series 6. Research, 1882–1967, Hannes Beckmann, Sign. A0010, Box 3112, Složka (Folder) 21

Zentrum Paul Klee, Bern, Švýcarsko:

BECKMANN/KLEE — Letters from Hannes BECKMANN to Lily KLEE (ZPK, Archiv, Fond: Hannes Beckmann / Schenkung Familie Klee, Sign. SFK Ko LK Bec 1, 73980 (21. 10. 1945), Sign. SFK Ko LK Bec 2, 73983 (27. 11. 1945), Sign. SFK Ko LK Bec 3, 73989 (19. 12. 1945), Sign. SFK Ko LK Bec 4, 73991 (2. 5. 1946), Sign. SFK Ko LK Bec 6, 73993 (6. 8. 1946), 75905 (Hannes Beckmann, 1946), Sign. 75846 (Frau Beckmann und Tochter Katharina, Juni 1946)

Archiv bezpečnostních složek České Republiky, Praha:

BECKMANN ABSČR — Hanuš BECKMANN (Archiv bezpečnostních složek, Praha, fond 2M, inv. č. 2M 11695)

Archiv hlavního města Prahy:

S.V.U. MÁNES AHMP — Výstava nesdružených umělců, 1936, fond Spolek výtvarných umělců Mánes Praha (1885–1953), Výstavní činnost, Složky jednotlivých výstav, inv. č. 4212, inv. č. 4.1, karton 75

Národní archiv České republiky, Praha, Chodovec:

BECKMANN NAČR/a — Jan Hanuš BECKMANN 1909 (NA ČR, Fond: PŘ 1941–1951, Policejní ředitelství Praha II. – všeobecný spis, Sign. B 1079/9, Box 392)

BECKMANN NAČR/b — Jan BECKMANN 1909 (NA ČR, Fond: PŘ 1931–1940, Policejní ředitelství Praha II. – presidium 1931–1940, Sign. 42/B-21/105, Box 579)

BECKMANN NAČR/c — Jan Hanuš BECKMANN (NA ČR, Fond: PŘ II-EO, Policejní ředitelství Praha II. – evidence obyvatelstva, Sign. Beckmann Hanuš 1909)

BECKMANN NAČR/d — Jan BECKMANN (NA ČR, Fond: PMV-ANV 225, Ministerstvo vnitra – presidium – Praha, Sign. 225-1201-3/194, Box 1201)

BECKMANN NAČR/e — Johannes BECKMANN, Staatsangehörigkeit, Prag, 31. 1. 1934, (NA ČR, Fond: Úřad říšského protektora, Praha – fond 114, Sign. 114-131-3/15)

BECKMANN JINDŘICH NAČR — JINDŘICH BECKMANN, Náčrt situace v ČSR po obsazení, 11. 5. 1942, Ženeva (NA ČR, Fond: AHR, Archiv Huberta Ripky, Sign. 1-50/34-4, Box 188)

BECKMANNOVÁ NAČR/a — Matylda BECKMANNOVÁ (NA ČR, Fond: PŘ 1941–1951, Policejní ředitelství Praha II. – všeobecný spis, Sign. B 1080/2, Box 392)

BECKMANNOVÁ NAČR/b — Matylda BECKMANNOVÁ 1909 (NA ČR, Fond: PŘ II-EO, Policejní ředitelství Praha II. – evidence obyvatelstva, Sign. Beckmann Matylda 1909)

DICKER-BRANDEIS NAČR — Bedřiška DICKER-BRANDEIS (NA ČR, Fond: PŘ 1931–1940, Policejní ředitelství, Sign. B 2665/17, Box 4903)

FEIST NAČR — WERNER FEIST (NA ČR, Fond: PŘ, Sign. F 277/19)

HEARTFIELD NAČR — Helmuth HERZFELD (NA ČR, Fond: PŘ, Sign. H 1723/6)

HERZFELD WIELAND NAČR — Wieland HERZFELD (NA ČR, Fond: PŘ, Sign. H 1723/7)

KOKOSCHKA NAČR — Oskar KOKOSCHKA (NA ČR, Fond: PŘ, Sign. K 2392/9)

MINISTERSTVO VNITRA NAČR/a — Zpráva uvedení na pravou míru (NA ČR, Fond: PMV I., Sign. 225-1191-2/32)

MINISTERSTVO VNITRA NAČR/b — Zpráva k návštěvě Carola II. (NA ČR, Fond: PMV I., Sign. 225-1201-3/195)

MINISTERSTVO VNITRA NAČR/c — K. Nolde, E. A. Bischof (NA ČR, Fond: PMV I., Sign. 225-1154-19/136)

SONDERLAGER NAČR — SONDERLAGER Bystřice u Benešova (NA ČR, Fond: OVS, Okupační vězeňské spisy, Okres Benešov u Prahy, Sign. 397-424, Box 171)

ZEMSKÝ ÚŘAD NAČR— Zpráva policejního ředitelství v Praze 7. 9. 1934 (NA ČR, Fond: Zemský úřad v Praze-Prezidium Zemského úřadu, Sign. 207-739-3/165)

Památník národního písemnictví v Praze:

LAURIN PNP — Arne LAURIN (LA PNP, Fond: Arne Laurin, Sign. 970)

TEIGE PNP — Karel TEIGE (LA PNP, Fond: Karel Teige, Sign. 139/62-1235)

MONOGRAFIE

ALBERS 1963 — Josef ALBERS: Interaction of color. Yale University, New Haven 1963

BARRON 1991 — Stephanie BARRON: Degenerate art: the fate of the avant-garde in Nazi Germany. Los Angeles 1991

BARR 1946 — Alfred H. Jr. BARR: Picasso: Fifty Years of his Art. MOMA, New York 1946

BENEŠ/JANČÍK/KUKLÍK 2002 — Zdeněk BENEŠ / Drahomír JANČÍK / Jan KUKLÍK (ed.): Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Pardubice 2002

BERNOULLI 1940 — Rudolf BERNOULLI: Mein Weg zu Klee. Bern 1940

BIRGUS/SCHUEFLER 1999 — Vladimír BIRGUS / Pavel SCHUEFLER: Fotografie v českých zemích 1839–1999. Praha 1999

BIRGUS/MLČOCH 2010 — Vladimír BIRGUS / Jan MLČOCH: Česká fotografie 20. století. Praha 2010

BRÜGEL 2006 — Johann Wolfgang BRÜGEL: Češi a Němci 1918–1938. Praha 2006

BRÜGEL 2008 — Johann Wolfgang BRÜGEL: Češi a Němci 1939–1946. Praha 2008

BUCHSTEINER 2005 — Thomas BUCHSTEINER (ed.): Max Bill. Maler, Bildhauer, Architekt, Designer. Ostfildern-Ruit 2005

BYDŽOVSKÁ/SRP 1996 — Lenka BYDŽOVSKÁ / Karel SRP (eds.): Český surrealismus 1929–1953. Praha 1996

CLINEFELTER 2005 — Joan L. CLINEFELTER: Artists for the Reich. Culture and Race from Weimar to Nazi Germany. Oxford: Berg 2005

ČAPKOVÁ/FRANKL 2008 — Kateřina ČAPKOVÁ / Michal FRANKL: Nejisté útočiště. Československo a uprchlíci před nacismem 1933–1938. Praha – Litomyšl 2008

ČERNÝ 1967 — Bohumil ČERNÝ: Most k novému životu. Německá emigrace v ČSR v letech 1933–39. Praha 1967

ČERVINKA 2002 — František ČERVINKA: Česká kultura a okupace. Praha 2002

ČERVINKOVÁ 2008 — Eva ČERVINKOVÁ: Vyhnání. Jeho obraz v české a německé literatuře a ve vzpomínkách. Praha 2008

DROSTE 2006 — Magdalena DROSTE: Bauhaus. Köln 2006

DUCHTING 1990 — Hajo DUCHTING: Wassily Kandinsky: 1866–1944: Revolution der Malerei. Köln 1990

ECKERMANN 1955 — Johann Peter ECKERMANN: Rozhovory s Goethem, Praha 1955

- EIKMEYER 2004 — Robert EIKMEYER (ed.): Adolf Hitler: Reden zur Kunst und Kulturpolitik 1933–1939. Frankfurt am Main 2004
- EVANS 1992 — David EVANS: John Heartfield: Arbeiter-Illustrierte Zeitung. Volks Illustrierte 1930–38. New York 1992
- FABER/SCHRÖDER 2003 — Monika FABER / Klaus Albrecht SCHRÖDER (eds.): Das Auge und der Aparat. Paris 2003
- FABER/CRONIN 2013 — Monika FABER / Elizabeth CRONIN, et al.: Rudolf Koppitz – Génius fotografie 1884–1936. Praha 2013
- FARMER 1971 — John David FARMER (ed.): Concepts of the Bauhaus: The Busch-Reisinger Museum Collection. Cambridge, Massachusetts 1971
- FARNER 1945 — Konrad FARNER: John Heartfield: Photomontagen zur Zeitgeschichte. Zürich 1945
- FIEDLER/FEIERABEND 2013 — Jeannine FIEDLER / Peter FEIERABEND (ed.): Bauhaus. H. F. Ullmann, Postdam 2013
- FOSTER/KRAUSSOVA/ BOIS/ BUCHLOH 2007 — Hal FOSTER / Rosalind KRAUSSOVÁ / Yve-Alain BOIS / Benjamin H. D. BUCHLOH: Umění po roce 1900. Praha 2007
- FROMMER 2010 — Benjamin FROMMER: Národní očista: retribuce v poválečném Československu. Praha 2010
- GAGE 1994 — John GAGE: Kulturgeschichte der Farbe. Von der Antike bis zur Gegenwart. Ravensburg 1994
- GIDION-WELCKER 1955 — Carola GIDION-WELCKER: Plastik des XX. Jahrhunderts. Stuttgart 1955
- GOETHE 1810 — Johann Wolfgang GOETHE: Zur Farbenlehre. Tübingen 1810
- GOLDSTEIN 1934 — Kurt Goldstein: Der Aufbau des Organismus. Einführung in die Biologie unter besonderer Berücksichtigung der Erfahrungen am kranken Menschen. Den Haag, Nijhoff 1934
- GOMBRICH 1985 — Ernst Hans GOMBRICH: Umění a iluze, Studie o psychologii obrazového znázorňování. Praha 1985
- GRAWE 2002 — Gabriele Diana GRAWE: Call for Action. Mitglieder des Bauhauses in Nordamerika. Weimar 2002
- GROSSMANN 1969 — Kurt R. GROSSMANN: Emigration. Geschichte der Hitler-Flüchtlinge 1933-1945. Frankfurt am Main 1969
- GROHMANN 1945 — Will GROHMANN: Paul Klee. New York 1945
- GROHMANN 1958 — Will GROHMANN: Wassily Kandinsky. Leben und Werk. Köln 1958
- GUTBROD 1968 — Karl GUTBROD (ed.): Lieber Freund, Künstler schreiben an Will Grohmann. Köln 1968
- HAHN 1985 — Peter HAHN (ed.): Bauhaus Berlin. Weingarten und Berlin 1985
- HARRISON/WOOD 2003 — Charles HARRISON / Paul WOOD: Art in theory, 1900-2000: an anthology of changing ideas. Malden 2003
- HOERSHELMANN 2008 — Antonia HOERSHELMANN: Oskar Kokoschka: Exil und Neue Heimat 1934–1980. Wien 2008

- HONNEF/SACHSSE/THOMAS 1997 — Klaus HONNEF / Rolf SACHSSE / Karin THOMAS (eds.): German Photography 1870–1970. Power of a Medium. Köln 1997
- CHARVÁT 1996 — Jaroslav CHARVÁT: Podblanicko proti okupantům. Benešov u Prahy 1966
- KAMAN 1999 — Donata Kaman: Theater der Maler in Deutschland und Polen. Erlangen-Nürnberg 1999
- KANDINSKY 1912 — Wassily KANDINSKY: Über das Geistige in der Kunst. München 1912
- KANDINSKY 1926 — Wassily KANDINSKY: Punkt und Linie zu Fläche. Bauhausbücher 9. Weimar 1926
- KANDINSKY 1946 — Wassily KANDINSKY: On the Spiritual in Art. First complete English translation, with four full colour page reproductions, woodcuts and half tones. Překlad a ed. Hilla Rebay. Solomon R. Guggenheim Foundation, for Museum of Non-Objective Painting, New York 1946
- KANDINSKY 1947a — Wassily KANDINSKY: Concerning the Spiritual in Art. New York 1947
- KANDINSKY 1947b — Wassily KANDINSKY: Point and Line to plane. New York 1947
- KANDINSKY 1976 — Nina KANDINSKY: Kandinsky und ich. München 1976
- KANDINSKY 1998 — Wassily KANDINSKY: Über das Theater = Du Théâtre = O teatre. Jessica Boissel / Jean-Claude Marcadé (ed.). Köln 1998
- KLAGES 1920 — Ludwig KLAGES: Handschrift und Charakter. Leipzig 1920
- KRAMÁŘ 1921 — Vincenc KRAMÁŘ: Kubismus, Brno 1921
- KOKOSCHKA 2000 — Oskar KOKOSCHKA: Můj život. Brno 2000
- KUKLÍK 2006 — Jan KUKLÍK: Praha – křižovatka kultur. Praha pod hákovým křížem. Praha 2006
- KUPKA 1923 — František KUPKA: Tvoření v umění výtvarném. Praha 1923
- MACKENZIE 1940 — Helen F. MACKENZIE: Understanding Picasso. A Study of his Styles and Development. Chicago 1940
- MALLOY 2015 — Vanja Malloy (ed.): Intersecting Colors. Josef Albers and His Contemporaries. New York 2015
- MATHIEU 1997 — Thomas MATHIEU: Kunstauffassungen und Kulturpolitik im Nationalsozialismus Studien zu Adolf Hitler, Joseph Goebbels, Alfred Rosenberg, Baldur von Schirach, Heinrich Himmler, Albert Speer, Wilhelm Frick. Saarbrücken 1997
- MEYER 1929 — Hannes MEYER: Junge Menschen kommt ans Bauhaus! Dessau 1929
- MIKŠ 2015 — František MIKŠ: Rudý kohout Picasso. Ideologie a utopie v umění 20. století: od Malevičova černého čtverce k Picassově holubici míru. Brno 2015
- MUSIL 2003 — Vladimír MUSIL (ed.): Johannes Urzidil: Život s českými malíři, , vzájemná korespondence s Janem Zrzavým, vzpomínky, texty, dokumenty, Horní Planá 2003
- NEUMANN 1970 — Eckhard NEUMANN (ed.): Bauhaus and Bauhaus People. New York 1970
- NEUMANN 1971 — Eckehard NEUMANN (ed.): Bauhaus und Bauhäusler. Erinnerungen und Bekenntnisse. Bern 1971
- NEUMANN 1985 — Eckehard NEUMANN (ed.): Bauhaus und Bauhäusler. Erinnerungen und Bekenntnisse. Köln 1985
- NEUMANN 1993 — Eckhard NEUMANN (ed.): Bauhaus and Bauhaus People. New York 1993

- NEUMANN 1999 — Eckehard NEUMANN (ed.): Bauhaus und Bauhäusler. Erinnerungen und Bekenntnisse. Ostfildern 1999
- OMASTA 2014 — Michael OMASTA (ed.): Alexander Hackenschmied: (Bez)účelná procházka. Praha 2014
- PERLS 1996 — Frederick S. PERLS: Gestalt terapie doslova. Praha 1996
- POLING 1982 — Clark V. POLING: Kandinsky-Unterricht am Bauhaus. Weingarten 1982
- REICHEL 2004 — Peter REICHEL: Svůdný klam Třetí říše. Fascinující a násilná tvář fašismu. Praha 2004
- RICHTER 2003 — Karel RICHTER: Bez démonů minulosti. Česko-německé vztahy v osudových okamžicích společné minulosti. Most 2003
- ROETHEL/BENJAMIN 1979 — Hans Konrad ROETHEL / Jean BENJAMIN: Kandinsky. Oxford 1979
- ROKYTOVÁ 2013a — Bronislava ROKYTOVÁ: Dost tichého šepotu. Exilová výtvarná scéna v Česko-slovensku (1933–1939). Praha 2013
- ROKYTOVÁ 2017 — Bronislava ROKYTOVÁ: Hannes Beckmann (1907–1977). Desava – Praha – New York, Praha 2017
- RUNGE 1810 — Philipp Otto RUNGE: Farbenkugel. Perthes, Hamburg 1810
- SACHSSE 1997 — Rolf SACHSSE: Bild und Bau. Zur Nutzung technischer Medien beim Entwerfen von Architektur. Wiesbaden 1997
- SAUDEK 1925 — Robert SAUDEK: Vědecká grafologie. Praha 1925
- SCHLEMMER 2000 — Oskar SCHLEMMER: Teorie, deníky a dopisy. Stanislav Kolíbal (ed.). Praha 2000
- SCHÖNFELD 1996 — Vilém SCHÖNFELD: Učebnice vědecké grafologie pro začátečníky. Praha 1996
- SIEBENBRODT 2000 — Michael SIEBENBRODT: Bauhaus Weimar. Entwürfe für die Zeikunft. Ostfildern-Ruit 2000
- SULTANO/WERKNER 2003 — Gloria SULTANO / Patrik WERKNER: Oskar Kokoschka: Kunst und Politik 1937–1950. Wien 2003
- TEIGE 1969 — Karel TEIGE: Výbor z díla II., Zápasy o smysl moderní tvorby: studie z třicátých let. Praha 1969
- UTITZ 1908 — Emil UTITZ: Grundzüge der ästhetischen Farbenlehre. Stuttgart 1908
- VANČÁT 2004 — Pavel VANČÁT: Alexander Hackenschmied. Od fotografie k filmu. Výbor autorských textů. Praha 2004
- WANGLER 1980 — Wolfgang WANGLER: Bauhaus – 2. Generation. Köln 1980
- WAGNER 1991 — Manfred WAGNER: Kultur und Politik, Politik und Kunst. Vídeň 1991
- WARNKE 1992 — Martin WARNKE: Politische Landschaft: Zur Kunstgeschichte der Natur. Wien 1992
- WEBER 2011 — Nicholas Fox WEBER: The Bauhaus Group. Six Masters of Modernism. Yale University Press, New Haven and London 2011
- WICK 1982 — Rainer K. WICK: Bauhaus-Pädagogik. Köln 1982
- WICK 1991 — Rainer K. WICK: Das Neue Sehen. Von der Fotografie am Bauhaus zur Subjektiven Fotografie. München 1991

- WINGLER 2002 — Hans M. WINGLER: Das Bauhaus. 1919–1933. Weimar, Dessau, Berlin und die Nachfolge in Chicago seit 1937. Köln 2002
- WEHR 1996 — Gerhard WEHR: Karlfried Graf Dürckheim. Freiburg, Basel, Wien 1996
- ZÍVR 1997 — Ladislav ZÍVR: Konfese Ladislava Zívra. Brno 1997
- ZUACHLAG 1995 — Christoph ZUACHLAG: Entartete Kunst: Ausstellungsstrategien im Nazi-Deutschland. Worms 1995

KAPITOLA V KNIZE

- BECKMANN 1985 — Hannes BECKMANN: Die Gründerjahre. In: NEUMANN 1985, 273–279
- BECKMANN 1970 — Hannes BECKMANN, Formative Years, in: NEUMANN 1970, 195–199
- BECKMANN 1993 — Hannes BECKMANN, Formative Years, in: NEUMANN 1993, 204–209
- DEARSTYNE 2002 — Howard DEARSTYNE: Notizen aus den Vorlesungen von Dr. Karlfried Graf von Dürckheim über Psychologie, 1930–1931. In: WINGLER 2002, 166–167
- FRANCISCONO 1979 — Marcel FRANCISCONO: Paul Klee am Bauhaus – Der Künstler als Gesetzgeber. In: GOHR/FRANCISCONO 1979, 20–25
- KOEHLER 2015 — Karen KOEHLER: More than Parallel Lines: Thoughts on Gestalt, Albers, and the Bauhaus. In: MALLOY 2015, 45–61
- LECHNER 2003 — Astrid LECHNER: Künstlerische fotografie an der Graphischen Lehr- und Versuchsanstalt 1888–1955. In: FABER/SCHRÖDER 2003, 178–180
- ROKYTOVÁ 2013b — Bronislava ROKYTOVÁ: Na periferii umění. Motiv Sudet z pohledu ikonografické interpretace. In: Anna a Ivo HABÁNOVI: Ztracená generace? Německočeští výtvarní umělci 1. poloviny 20. století mezi Prahou, Vídní, Mnichovem a Drážďany. Liberec: Technická univerzita v Liberci 2013, 86–97.
- ROKYTOVÁ 2015b — Bronislava ROKYTOVÁ: Oskar Kokoschka a umělecká emigrace v Československu. In: TIEZE/ROKYTOVÁ 2015, 109–113
- WICK 1991a — Reiner K. WICK: Mythos Bauhaus-Fotografie. In: WICK 1991, 15

ČLÁNEK V ODBORNÉM PERIODIKU / ČASOPISU

- ALBERS 1924 — Josef ALBERS: Historisch oder jetzig. In: Junge Menschen 8, Bauhaus-Sondernummer 1924, 171
- ALBERS 1928 — Josef ALBERS: Werklicher Formunterricht. In: Bauhaus: Zeitschrift für Gestaltung 2/3, 1928, 3–7
- ANKETA 1936 — ANKETA: Je fotografie umění? In: Světozor: světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení XXIX, 1936, zvláštní číslo
- ANONYM 1956 — ANONYM: Návrh stanov Svazu Československých výtvarných umělců. In: Výtvarná práce IV/zvláštní číslo, 18. 10. 1956, 1–2
- ARNHEIM 1927 — Rudolf ARNHEIM: Das Bauhaus in Dessau. In: Die Weltbühne XXIII, 1927, 920–921
- ARTIFEX 1935 — ARTIFEX: Výtvarné umění v Třetí říši. In: Světozor XXXV/44, 31. 10. 1935, 746–747

- BANSKI 1933 — Elisabeth BANSKI: Was heisst Heimatphotographie?. In: Fotografische Rundschau und Mitteilungen LXX/15, 1933, 287–288
- BECKMANN 1935 — Hannes BECKMANN: Künstlerische Photographie. In: Die Internationale Kunstwelt: Monatsschrift für Alte und Neue Kunst, Kunstmarkt und Sammeln, Buch, Autograph, Münzen II/7–8, Juli – August 1935, 112–116
- BECKMANN 1937a — Hannes BECKMANN: Bedeutung des Bühnenbildes I. In: Internationale Kunstrevue: Monatszeitschrift für Kunstfreunde und Sammler 1, Januar 1937, 9–10
- BECKMANN 1937b — Hannes BECKMANN: Bedeutung des Bühnenbildes II. In: Internationale Kunstrevue: Monatszeitschrift für Kunstfreunde und Sammler 2, Februar 1937, 28–30
- ČAPKOVÁ 2008 — Kateřina ČAPKOVÁ: Několik tváří exilu v ČSR: každodennost péče o uprchlíky před nacismem. In: Dějiny a současnost XXX/3, 2008, 30–33
- DÜRCKHEIM 1932 — Graf Karlfried von DÜRCKHEIM: Untersuchungen zum gelebten Raum. Erlebniswirklichkeit und ihr Verständnis. Systematische Untersuchungen II. In: Neue Psychologische Studien VI/4, 1932, 383–480
- DÜRCKHEIM 2005 — Graf Karlfried von DÜRCKHEIM: Untersuchungen zum gelebten Raum. Erlebniswirklichkeit und ihr Verständnis. Systematische Untersuchungen II. In: Natur – Raum – Gesellschaft IV, Institut für Didaktik der Geografie, 2005, 7
- HANZLÍK 2013 — Jan HANZLÍK: Expresa, moderna, věčnost a funkce: stopy nových světových architektonických směrů v Teplicích 1. poloviny 20. století. In: Monumentorum custos: časopis pro památky severozápadních Čech, 2013, 5–20
- HAUSMANN 1938 — Raoul HAUSMANN: Možnosti infračervené fotografie. In: Fotografický obzor XLVI/1, 1938, 2–4
- HERTEL 1931 — Christof HERTEL: Genesis der Formen oder über die Formtheorie von Klee. In: Bauhaus: Zeitschrift für Gestaltung 3, Dezember 1931, nepag.
- HUBATOVÁ VACKOVÁ 2005 — Lada HUBATOVÁ VACKOVÁ: Vnitřní zrak. Jan Evangelista Purkyně, laboratoř vizuality a moderní umění. In: Umění LIII/6, 2005, 566–585
- JEDLIČKA 1935 — Alois JEDLIČKA: Kraj, kterým jde hlad. Co viděly delegace českých spisovatelů v severních Čechách In: Světozor XXXV/42, 17. 10 1935, 706–707
- KANDINSKY 1923 — Wassily KANDINSKY: Über die abstrakte Bühnensynthese. In: Staatliches Bauhaus Weimar 1919–1923, Bauhausverlag, Weimar 1923, 142
- KAVENA 2000 — Jiří KAVENA: Sonderlager pro židovské míšence v Bystřici u Benešova. In: Tereziánské listy. Sborník Památníku Terezín XXVIII, 2000, 51–60
- KROPÁČEK 1938 — Pavel KROPÁČEK: Výstava moderního německého umění v Berlíně. In: Volné směry, 1938, Nr. 34, 329
- MACEK 1938 — Josef MACEK: Náš poměr k Němcům. In: Naše Doba/45, 1938, 193–197
- MATZKE 1935–1936 — Bruno MATZKE: Gedanken über Heimatfotografie. In: Das Lichtbild XI/6, 1935–1936, 75–76

- MIKULOVÁ 2002 — Soňa MIKULOVÁ: Jubilejní výstava Metzner-Bundu 1914–1944. In: Documenta Pragensia XX, 2002, 191–257
- MLČOCH 2010 — Jan MLČOCH: Schlosser & Wenisch. Nová výstava v Galerii Josefa Sudka. In: Roš Chodeš. Věstník židovských náboženských obcí v českých zemích a na Slovensku LII/2, 2010, 8–9
- MOSHER 2003 — Michael R. MOSHER: Othermindedness: The Emergence of Network Culture. In: Leonardo Journal XXXVI/5, October 2003, 409–410
- NĚMEČEK 1935 — František NĚMEČEK: Na periferii umění. In: Světozor XXXV/25, 25. 7 1935, 509
- PETERHANS 1930 — Walter PETERHANS: Zum gegenwärtigen Stand der Photographie. In: RED. Měsíčník pro moderní kulturu III/5, 1930, 138–141
- POLITZER 1930 — Heinz POLITZER: Marc Chagall. Versuch über eine Gemeinsamkeit Europäischer und Jüdischer Kunst. In: Jüdischer Almanach 5696, 1936–1937, 92–100
- ROKYTOVÁ 2014a — Bronislava ROKYTOVÁ: Prag intermezzo of maler and photograph Hannes Beckmann (1934–1948): Dessau – Prag – New York. In: Umění LXII/1, 2014, 17–35
- ROKYTOVÁ 2014b — Bronislava ROKYTOVÁ: „Lieber Herr Beckmann...“ From Wassily Kandinsky's letters to Hannes Beckmann to Prague (1934–1939). In: Umění LXII/1, 2014, 55–65
- ROKYTOVÁ 2012 — Bronislava ROKYTOVÁ: Umění na dvou frontách. Antinacistická scéna v Československu 1933–1939. In: Dějiny a současnost XXXIV/10, 2012, 36–39
- SHUH 1971 — Ursula SHUH: Im Klassenzimmer Kandinskys. In: NEUMANN 1971, 134–135
- STADLER 1995 — Friedrich STADLER: Wissenschaftliche Weltauffassung und Kunst. Zur werththeoretischen Dimension im Wiener Kreis. In: Deutsche Zeitschrift für Philosophie XLIII/4, 1995, 635–651
- SVĚTOZOR 1935 — SVĚTOZOR: Führer Konrad. In: Světozor XXXV/20, 16. 5 1935, 340–341
- TAYLER 1976 — R. Tayler: Hannes Beckmann captures both sides oft he Bauhaus. In: The Boston Globe, 11. 02. 1976, s. 7
- URZIDIL 1937 — Johannes URZIDIL: Goethes Landschaftszeichnungen aus Böhmen. In: Die Internationale Kunstwelt: Monatsschrift für Alte und Neue Kunst, Kunstmarkt und Sammeln, Buch, Autograph, Münzen II/7–8, Juli – August 1935, 109–112
- URZIDIL 1937 — Johannes URZIDIL: Umění Marca Chagalla. In: Volné směry XXXIII/1, 1937, 234–236
- VALENTA 2009 — Martin VALENTA: Uměleckoprůmyslová škola Bauhaus jako součást reformně-pedagogického hnutí. In: Pedagogika. Časopis vědy o vzdělání a výchově LVIV/1, 2009, 24–37
- VANĚK 1932 — Jan VANĚK: Na prahu „třetí říše“? In: Naše Doba XXXIX, 1932, 197–204
- WERTHEIMER 1923 — Max WERTHEIMER: Untersuchungen zur Lehre von der Gestalt. In: Psychologische Forschung: Zeitschrift für Psychologie und ihre Grenzwissenschaften IV/speciální číslo, 1923, 308–309

STAŤ VE SBORNÍKU / KOLEKTIVNÍ PRÁCI

- BOUDEWIJNSE 2012 — Geert-Jan BOUDEWIJNSE: Gestalt theory and Bauhaus – A Correspondence. In: *Gestalt Theory* XXXIV/1, 2012, 80–95
- HEBÁKOVÁ 2002 — Lenka HEBÁKOVÁ: Pražská výstava Židovského umění v roce 1930. In: *Documenta Pragensia* XX., Praha 2002, 157–190
- PÁNKOVÁ 2002 — Lucie PÁNKOVÁ: Německá emigrace ve třicátých letech 20. století. In: *Documenta Pragensia* XX., Praha 2002, 259–296
- ROKYTOVÁ 2016a — Bronislava ROKYTOVÁ: Spring Awakening. Avant-garde Art as Asylum for Refugees from Totalitarian Ideologies (Czechoslovakia, 1934–1939). In: 3RD International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts. Arts, Performing Arts, Architecture and Design III/1, book 4, Viena: SGEM 2016, 67–74
- ROKYTOVÁ 2016b — Bronislava ROKYTOVÁ: Jasný firmament chlapecké duše coby azyl. Přátelství i odborná spolupráce Johannese Urzidila a Hannese Beckmanna. In: *Literární archiv* XLVIII/1, 2016, 268–289.
- ROKYTOVÁ 2015a — Bronislava ROKYTOVÁ: Tanec mezi vejci – memento mocnostem. Mnichovský impuls ve výtvarném umění (1938–1945). In: *Literární archiv* XLVII/1, 2015, 101–115
- ROKYTOVÁ 2012 — Bronislava ROKYTOVÁ: Dost tichého šepotu! Odpověď umělecké emigrace v Československu nastupujícímu nacismu. In: *Mezery v historii*. Cheb: GAVU 2012, 43–49
- SVOBODOVÁ 2005 — Markéta SVOBODOVÁ: Studentky z Československa na Bauhausu 1919–1933: Výmar – Desava – Berlín. In: *Žena umělkyně na přelomu 19. a 20. století. Sborník příspěvků z mezinárodní konference ve Středočeském muzeu v Rožtokách u Prahy ve dnech 11. a 12. října 2005. Středočeské muzeum v Rožtokách u Prahy 2005*, 333–344
- TOMEŠ 1992 — Jan M. TOMEŠ: John Heartfield und der Verband Bildenden Künstler Mánes. In: *BECHER/HEUMOS* 1992, 65–73

SBORNÍK

- ARBURG/STANĚK 2010–2011 — Adrian von ARBURG – Tomáš STANĚK (ed.): Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: dokumenty z českých archivů, svazek I. a II. Ve Středoklukách 2010–2011
- BECHER/HEUMOS 1992 — Peter BECHER / Peter HEUMOS: Drehscheibe Prag zur Deutschen Emigration in der Tschechoslowakei 1933–1939. München 1992
- BENEŠ/KOVÁČ/LEMBERK 2002 — Zdeněk BENEŠ / Dušan KOVÁČ / Hans LEMBERK (ed.): Hledání jistoty v bouřlivých časech. Češi, Slováci, Němci a mezinárodní systém v první polovině 20. století. Ústí nad Labem 2006
- BRISON/MALET 2009 — Charmian BRISON / Marian MALET (eds.): Exile in and from Czechoslovakia during the 1930s and 1940s. In: *The Yearbook of the Research Centre for German and Austrian Exile Studies XI*, Institute of Germanic and Romanic Studies University of London. Amsterdam 2009

- DČVU IV./2 — Dějiny českého výtvarného umění 1890–1938, IV./2. Vojtěch LAHODA / Mahulena NEŠLEHOVÁ / Marie PLATOVSKÁ / Rostislav ŠVÁCHA / Lenka BYDŽOVSKÁ (ed.). Praha 1998
- DČVU V. — Dějiny českého výtvarného umění 1939–1958, V. Vojtěch LAHODA / Mahulena NEŠLEHOVÁ / Marie PLATOVSKÁ / Rostislav ŠVÁCHA / Lenka BYDŽOVSKÁ (ed.). Praha 2005
- ETLIN 2002 — Richard ETLIN: Art, Culture, and Media under the Third Reich. Chicago 2002
- KRAFT 2006 — David KRAFT (ed.): Exil v Praze a Československu, 1918–1938. Praha 2006
- RUHRBERG/SCHNECKENBURGER/FRICKEOVÁ/HONNEF 2004 — Karl RUHRBERG / Manfred SCHNECKENBURGER / Christine FRICKEOVÁ / Klaus HONNEF 2004: Umění 20. století. Malířství, skulptury a objekty, nová média, fotografie. Praha 2004
- SCHWARZ 1949 — Karl SCHWARZ: Artists of the 19th and 20th Centuries, New York 1949
- WOHL 1963 — Helmut WOHL (ed.): An Aspect of Illusion. C.U.A.S. 9, Cooper Union Art School, New York 1963

KATALOG VÝSTAVY

- ALBERS 1952 — Albers: Homage to the Square Transformation of a Scheme. Katalog výstavy Sidney Janis Gallery, 7. 1. 1952 – 26. 1. 1952. New York 1952
- ALBERS 1958 — Albers: 70th Anniversary Exhibition. Katalog výstavy Sidney Janis Gallery, 24. 3. – 19. 4. 1958. New York 1958
- BARRON/ECKMANN 2015 — Stephanie BARRON / Sabine ECKMANN (ed.): New Objectivity: Modern German Art. In the Weimar Republic 1919–1933 (kat. výst.). Prestel, Munich, London, New York 2015
- BAUMGARTNER/HOBERG/HOPFENGART 2015 — Jeannine BAUMGARTNER / Peter HOBERG / Peter HOPFENGART (ed.): Klee & Kandinsky. Neighbors Friends Rivals (kat. výst.). Prestel, Munich, London, New York 2013
- BAYER/GROPIUS/GROPIUS 1938 — Herbert BAYER / Walter GROPIUS / Ise GROPIUS (ed.): Bauhaus 1919–1928. Katalog výstavy Museum of Modern Art (MOMA), 7. 12. 1938 – 30. 1. 1939. New York 1938
- BIRGUS/MLČOCH 2005 — Vladimír BIRGUS / Jan MLČOCH: Česká fotografie 20. století: průvodce (kat. výst.). Praha 2005
- BECKMANN 1949 — European Painters. Otto Nebel, Vordemberge-Gildewart, Lotte Konnerth, Hannes Beckmann (kat. výst.), Museum of Non-Objective Painting, New York 1949
- BERGDOLL/DICKERMAN 2013 — Barry BERGDOLL / Leah DICKERMAN: Bauhaus: Workshops for modernity 1919–1933 (kat. výst.). The Museum of Modern Art, New York 2013
- BYDŽOVSKÁ/SRP 1992 — Lenka BYDŽOVSKÁ / Karel SRP: Štyrský, Toyen, Artificialismus 1926–1933 (kat. výst.), Galerie hlavního města Prahy. Praha 1992

- DICKERMAN 2013 — Leah DICKERMAN (ed.): *Inventing Abstraction, 1910–1925* (kat. výst.). The Museum of Modern Art, New York 2013
- DÜCHTING 1996 — Hajo Düchting: *Farbe am Bauhaus. Synthese und Synästhesie* (kat. výst.). Stiftung Bauhaus Dessau. Berlin 1996
- FEIGL 1930 — Hugo FEIGL (ed.): *Výstava židovských umělců 19. a 20. století* (kat. výst.). Rudolfinum. Praha 1930
- FEIGL 1937 — Hugo FEIGL (ed.): *Deutsche Expressionisten: Ölgemälde, Aquarelle und Handzeichnungen: (Aus dem Besitz eines Dresdener Sammlers)* (kat. výst.). Galerie Dr. Feigl. Praha 1937
- GOHR/FRANCISCONO 1979 — Siegfried GOHR / Marcel FRANCISCONO: *Paul Klee: der Werk der Jahre 1919–1933* (kat. výst.). Kunsthalle Köln 1979
- HAHN/DROSTE/FIEDLER 1988 — Peter HAHN / Magdalena DROSTE / Jeannine FIEDLER (ed.): *Experiment Bauhaus, Das Bauhaus-Archiv zu Gast im Bauhaus Dessau* (kat. výst.), Bauhaus Dessau. Dessau 1988.
- HEARTFIELD 1986 — John HEARTFIELD: *Exil in der ČSR: Fotomontage 1933–1938* (kat. výst.). Berlin 1986
- HERZOGENRATH/KRAUS 1988 — Wulf HERZOGENRATH / Stefan KRAUS: *Bauhaus Utopien, Arbeiten auf Papier* (kat. výst.). Nationalgalerie Budapest, Centro de Reina Sofia, Madrid. Köln 1988
- HOFMANN 1993 — Otto Hofmann (kat. výst.). Goethe-Institut Brüssel, Angermuseum Erfurt. Erfurt 1993
- KRAFT 1999 — Daniel KRAFT (ed.): *Kde domov můj: Stopy Německo-České vzájemnosti v 19. a 20. století* (kat. výst.). Praha 1999
- KRAFT 1999 — Daniel KRAFT (ed.): *Kde domov můj: Stopy Německo-České vzájemnosti v 19. a 20. století* (kat. výst.). Praha 1999
- MAKAROVA 2000 — Elena MAKAROVA: *Friedl Dicker-Brandeisová: život pro umění a ponaučení: Wien, Weimar, Berlin, Praha, Hronov, Terezín, Oświęcim* (kat. výst.). Český Krumlov 2000
- PACHNICKE/HONNEF 1991 — Peter PACHNICKE / Klaus HONNEF: *John Heartfield: Idee un Konzeption* (kat. výst.). Berlin 1991
- PARMESANI 2005 — Loredana PARMESANI: *Kinetic art. The aesthetic of visual perception, Prague Biennale II* (kat. výst.), Karlín Hall Prague. Milan 2005
- PETERS 2014 — Olaf PETERS (ED.): *Degenerate Art. The attack on modern art in Nazi Germany, 1937. Katalog výstavy Neue Galerie New York, 13. 3. – 30. 7. 2014.* New York 2014
- REBAY 1937 — Hilla Rebay (ed.): *Art of Tomorrow* (kat. výst.). Museum of Non-Objective Painting, Solomon R. Guggenheim Foundation. New York 1937
- ROUSOVÁ 1988 — Hana ROUSOVÁ: *Linie, barva, tvar v českém výtvarném umění 30. let* (kat. výst.), Galerie hlavního města Prahy. Praha 1988
- ROUSOVÁ/PAŘÍK/JANIŠTINOVÁ 1994 — Hana ROUSOVÁ / Arno PAŘÍK / Anna JANIŠTINOVÁ: *Mezery v historii 1890–1938, Polemický duch střední Evropy - Němci, Židé, Češi* (kat. výst.). Praha 1994
- ROUSOVÁ 2007 — Hana ROUSOVÁ, et al.: *František Foltýn 1891–1976. Košice – Paříž – Brno* (kat. výst.), Moravská zemská galerie v Brně. Brno 2007

- SEITZ 1965 — William C. SEITZ: The Responsive Eye (kat. výst.), Museum of Modern Art, New York City. New York 1965
- S.V.U. MÁNES 1934 — Mezinárodní výstava karikatur a humoru. Katalog výstavy S.V.U. Mánes v Praze, 6. 4. – 6. 5. 1934. Praha 1934
- S.V.U. MÁNES 1936a — I. výstava nesdružených umělců. Katalog výstavy S.V.U. Mánes v Praze, 5. 2. – 27. 2. 1936. Praha 1936
- S.V.U. MÁNES 1936b — Mezinárodní výstava fotografie. Katalog výstavy S.V.U. Mánes v Praze, 6. 3. – 13. 4. 1936. Praha 1936
- TIEZE/ROKYTOVÁ 2015 — Agnes TIEZE / Bronislava ROKYTOVÁ (eds.): Oskar Kokoschka a pražská kulturní scéna. Katalog výstavy Národní galerie v Praze a Kunstforum Osdeutsche Galerie Regensburg, 20. 2. 2015 – 28. 6. 2015. Praha 2015
- UPM 1937 — Fotografické práce Raoula Hausmanna. Lidové stavby na špaň. ostrově Ibiza, abstraktní a strukturální fotografie, akty. Katalog výstavy Uměleckoprůmyslového musea. 27. 5. – 13. 6. 1937. Praha 1937

SLOVNÍKY/ENCYKLOPEDIÉ

- BALAJKA 1993 — Petr BALAJKA: Encyklopedie českých a slovenských fotografů. Praha 1993
- FLECKNER/WARNKE/ZIEGLER 2011 — Herausgeber Uwe FLECKNER / Martin WARNKE / Hendrik ZIEGLER: Handbuch der politischen Ikonographie. Mnichov 2011
- HALL 1991 — James HALL: Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění. Praha 1991
- LUC 1995 — Benoist LUC: Znaky, symboly a mýty. Praha 1995

DIPLOMOVÁ PRÁCE

- KAPOUNOVÁ 2009 — Eliška KAPOUNOVÁ: Grafická tvorba Augustina Tschinkela v kontextu moderního designu (1928–1940) (bakalářská práce Semináře dějin umění, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita). Brno 2009

INTERNET

- FABER 2017 — Monika FABER: Albertina Fotosammlung, Wien. In: The Albertina's photographic collection, <http://www.albertina.at/en/collections/photographic>, vyhledáno 2. 5. 2017

VIII. CONCLUSION

This PhD thesis is dedicated to an exceptional, though still forgotten personality, an artist of German descent, Hannes Beckmann [1909–1977]. A graduate of Germany's Bauhaus, he was one of the refugees fleeing Nazism to Czechoslovakia, and among many other achievements, he later became the director of the photography department of the Guggenheim Museum in New York. Through his work, he fulfilled avant-garde ideas on the synthesis of artistic fields: he was a painter, stage designer, art theorist and pedagogue, but also a creator of abstract objects moving along the boundaries of minimalistic and kinetic constructions.

His fate in life and created body of work began gaining a clearer form in the framework of research on visual artists, who found sanctuary in interwar Czechoslovakia from demagogic political systems. Until that time, Hannes Beckmann had been utterly unknown to Czech art history and elsewhere. This is seen in the absence of his name in Czech technical literature, but also because he was never mentioned even in publications published by the Bauhaus with which he had been involved for some time. There was only sketchy information on his pedagogical and artistic work in the area of Op-Art (optical art) from the 1960s to 1970s in the United States of America, mentioned in catalogs issued in support of Beckmann's exhibitions organized there. For this reason, this monograph focused mainly on the previous period, broken down by localities of the artist's main work – Dessau, Prague and New York.

The historical introduction of this work generally recaps several key topics having a profound impact on Beckmann's life. It outlines events mainly concerning Central Europe, which led to the Second World War, as well as the issue of Czech and German cohabitation, which influenced the development from the 1930s to the post-war years in Czechoslovakia. It then discusses contexts leading to the closing of the artistic avant-garde school Bauhaus, and the support given to refugees fleeing Nazism, especially the emigration of artists and their opportunities to engage in local cultural and political life. At the conclusion, events are mentioned that culminated after the war in chauvinism of Czech society, national purges and the leaning towards communist ideology.

The next parts of the PhD thesis, as indicated, are broken down by the places where Beckmann created and worked. Dessau is about the artist's studying and

experimental period at the Bauhaus, where he met personalities who had an influence on his thinking and artistic creation for the rest of his life. Rokytová, in bringing into closer view the Bauhaus environment in Dessau and the political connotations at the time of Beckmann's studies here. It helped explain the Bauhaus influences and starting points in Beckmann's consequent creation. Prague, another main topic of this work, attempts to reconstruct the period of Beckmann's life spent in Czechoslovakia. The author observes his work not only based on artistic fields and theoretical findings, but also dealing with thematic relations in political, social and cultural events. For Beckmann, Prague symbolizes survival, whose price involved the feelings of artistic isolation and limitation in inventive, creative development. Personal tragedy and the wrongs caused by the war were the reasons why Beckmann turned his back on this period and never spoke about it much. As the author explains in the chapter New York, life became just the opposite for Beckmann in the United States of America. He won recognition not only as an artist, but also for his abilities as a pedagogue and theorist. The topic was explored mainly in ways relating to the Prague period.

The summary of the work attempts to explain whether and in what manner in Beckmann's work did his fate as a refugee manifest itself in those culturally, socially and economically differing areas. The consequences of such influences can be observed to a certain extent in the artist's selected correspondences, or in the catalog of visual art works broken down by locality, discipline and date. Beckmann's creation leading from the 1950s to Op-Art, and especially from 1970 to 1977, was not the main subject of research of this PhD thesis. Neither is his earlier creative period explored thoroughly for this reason. Therefore, in the catalog of works, only a selection of this creation has been reproduced, and it is not a comprehensive review (see Selection of Correspondences and Catalog of Works).

The topic of this work shows signs of a timeless international overlap, not only by the artist's interdisciplinary flexibility and his first-hand experience with emigration. Mainly Beckmann's personal correspondences with such figures as Wassily Kandinsky, Josef Albers, Lily Klee, Hilla Rebay or Johannes Urzidil, make it clear that in such circles, he was considered an important artist whose work and ideas however were practically unknown in Europe in consequence of history. Thanks to the Czech Science Foundation's financial support of the project, it was possible to create a comprehensive appendix comprised not only of these selected correspondences, but also of Beckmann's theoretical texts never before published, or

at least never published in Czech or English. Everything is enhanced by explanatory commentary, specific data and links or biographical information. The documents clarify the problems and circumstances of the time influencing the creative environment in Europe and in the United States of America in the 1930s to 1970s.

The PhD thesis attempts to point out the contradictions in Beckmann's life, given by the political dictate and national prejudices, which had an enormous impact on his creation. After nearly ten years of research, it can be said that from a "mere" name among a series of artist emigrants, it was eventually possible to illustrate solid outlines of Beckmann's identity and creative work.

Beckmann's life and work and his fate metaphorically reflect the dramatic history of the 20th century: the economic consequences of World War I, as well as nationalist and racial ideologies which divided families and society, led to the tragic outcome of the antagonistic alignment of Germanness and Jewishness, to Nazi and Communist dictatorships; to post-war chauvinism; to the sacrifice of millions, often in futile attempts at mass escape ... Traditional art was emptied of meaning and the avant-garde searched intensely for new forms. But gradually their radicalism was ever more ostracised and finally authoritatively eliminated as „degenerate“ or „bourgeois“. Hannes Beckmann also lived through all this, yet he succeeded in maintaining his personal integrity to which his artistic work inseparably belonged.

While the chapter about Dessau in Beckmann's life resounds like a clear light of his future artistic development, the Prague period was a dark time, which interrupted this direction as it did Beckmann's optimism. Despite this, he succeeded in capitalizing in New York on all of his experience so that by the end of his life, he received due recognition.

ANOTACE

Hannes Beckmann (1909–1977). Desava – Praha – New York

Tato disertační práce je věnována výjimečné, přesto doposud opomíjené osobnosti, umělci německého původu Hannesi Beckmannovi [1909–1977], absolventovi Bauhausu v Desavě, jednomu z uprchlíků před nacismem do Československa, a v neposlední řadě řediteli fotografického oddělení Guggenheimova muzea v New Yorku. Svou prací Beckmann naplňoval avantgardní myšlenky o syntéze uměleckých oborů: byl malířem, fotografem, scénografem, uměleckým teoretikem a pedagogem, ale i tvůrcem abstraktních objektů, pohybujících se na pomezí minimalistických a kinetických konstrukcí. Disertace upozorňuje na rozpory v Beckmannově životě, dané politickým diktátem a nacionálními předsudky, jež významně ovlivňovaly jeho tvorbu. Souhrnem se snaží osvětlit, zda a jakým způsobem se v Beckmannově díle projevil jeho osud uprchlíka do kulturně, sociálně i ekonomicky odlišných oblastí. Důsledky takových vlivů bylo do jisté míry možné sledovat v umělcově vybrané korespondenci s takovými osobnostmi jako Vasilij Kandinskij, Lily Klee, Johannes Urzidil, Hilla Rebay a Josef Albers, nebo také v katalogu výtvarných děl, který je členěn podle lokalit, oborů a datací.

KLÍČOVÁ SLOVA

malíř; fotograf; scénograf; antinacistická emigrace; Bauhaus; S.V.U. Mánes; Guggenheimovo muzeum; abstrakce; surrealismus; op-art; nová věcnost

ABSTRACT

Hannes Beckmann (1909–1977). Dessau – Prague – New York

This PhD thesis is dedicated to an exceptional, though still forgotten personality, an artist of German descent, Hannes Beckmann [1909–1977]. A graduate of Germany's Bauhaus, he was one of the refugees fleeing Nazism to Czechoslovakia, and among many other achievements, he later became the director of the photography department of the Guggenheim Museum in New York. Through his work, he fulfilled avant-garde ideas on the synthesis of artistic fields: he was a painter, stage designer, art theorist and pedagogue, but also a creator of abstract objects moving along the boundaries of minimalistic and kinetic constructions. This thesis points out the contradictions in Beckmann's life, given by the political dictate and national prejudices, which had an enormous impact on his creation. The summary of the work attempts to explain whether and in what manner in Beckmann's work did his fate as a refugee manifest itself in culturally, socially and economically differing areas. The consequences of such influences could be observed to a certain extent in the artist's selected correspondences with such figures as Wassily Kandinsky, Lily Klee, Johannes Urzidil, Hilla Rebay and Josef Albers, or in the catalog of visual art works broken down by locality, discipline and date.

KEYWORDS

painter; photographer; stage designer; anti-Nazis emigration, Bauhaus; S.V.U. Mánes; Guggenheim Museum; Abstraction; Surrealismus; Optical art; New Objectivity